

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการจัดทำคู่มือ

ในทุก ๆ ปี จะมีข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกและเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย และเหรียญจักรพรรดิมาลา ซึ่งเป็นเครื่องหมายแห่งเกียรติยศและบำเหน็จความชอบ ที่จัดทำขึ้นอย่างประณีตบรรจงอุดมด้วยเอกลักษณ์อันดีงามของชาติและมีความหมายลึกซึ้ง มิได้แสดงถึงการแบ่งแยกบุคคลในสังคม ซึ่งตามหลักฐานปรากฏว่ามีมาแต่ครั้งรัชสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีการพัฒนามาเป็นลำดับ ผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไม่ว่าตระกูลใด ชั้นตราใด ย่อมถือว่าเป็นผู้มีเกียรติยศและเป็นสิริมงคล

ดังนั้น ในการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่บุคคลใด จึงต้องพิจารณาให้รอบคอบว่า บุคคลนั้นได้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ และสังคม จนถึงขนาดควรได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติงานหรือหน้าที่ราชการด้วยความอุตสาหะ ซื่อสัตย์ สุจริต และเอาใจใส่เป็นอย่างดี จนเกิดผลประโยชน์แก่ประเทศชาติ ประชาชน โดยมีใช้พิจารณาแต่เพียงแต่ตำแหน่ง ระดับ ชั้น ชั้นยศ หรือครบกำหนดระยะเวลาที่จะเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้เท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลที่ได้รับพระราชทานรู้สึกภาคภูมิใจในเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานอย่างแท้จริง และเพื่อให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นเครื่องหมายเชิดชูเกียรติยศอย่างสูงด้วย

การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ผู้ปฏิบัติงานในด้านนี้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบ ขั้นตอนการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ โดยเฉพาะการพิจารณาคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หากดำเนินการผิดพลาด จะมีผลกระทบต่อสิทธิประโยชน์ของข้าราชการ และลูกจ้างประจำ

ในสังกัด ผู้จัดทำในฐานะที่รับผิดชอบงานการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จึงได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยรวบรวม ระเบียบ หลักเกณฑ์ขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่มักพบในการปฏิบัติงาน และ แนวทางแก้ไข เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการเสนอขอพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบถึงวิธีการ และขั้นตอนการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
2. เพื่อให้ทราบถึงกฎเกณฑ์ คุณสมบัติ เงื่อนไข และการจัดทำเอกสารในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
3. เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ได้รับความรู้ความเข้าใจ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
4. เพื่อให้ผู้สนใจทั่วไปใช้เป็นเอกสารประกอบในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ขอบเขตของเนื้อหา

เป็นการรวบรวมกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาวิธีการ ขั้นตอน ในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และการจัดทำเอกสารการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย และเหรียญจักรพรรดิมาลา ให้แก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และ คู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ในสังกัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ได้ทราบ และเข้าใจถึงวิธีการ ขั้นตอน กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และการจัดทำเอกสารในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ได้อย่างถูกต้อง
2. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ได้ถูกต้อง
3. ทำให้ปัญหา อุปสรรค ที่อาจเกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงานมีน้อยลงหรือหมดไป
4. ทำให้การเตรียมเอกสารในการเสนอขอพระราชทานถูกต้อง สะดวก และรวดเร็ว โดยการลดขั้นตอน เพื่อให้ทันกำหนดเวลาเสนอขอพระราชทานตามที่ระเบียบกำหนด
5. ผู้ได้รับพระราชทาน และผู้ที่สนใจทั่วไป สามารถใช้เป็นเอกสารประกอบในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา และกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก (The Most Exalted Order of the White Elephant) เริ่มสถาปนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เดิมเรียกว่า "เครื่องราชอิสริยยศความชอบอย่างสูงสุดช้างเผือกสยาม" สำหรับพระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชน ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร โดยมีประวัติความเป็นมาโดยสังเขป ดังนี้

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. 2404

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเรียกว่า "ดาราช้างเผือก" เป็นแผ่นทองคำสลักเป็นรูปช้างเผือก ซึ่งเป็นเครื่องหมายของแผ่นดินสยาม และมีพระมหามงกุฏ หมายถึง พระบรมนามาภิไธยของพระองค์

ดาราช้างเผือกนี้ มีประดับด้วยเครื่องสูงลงยาราชาวดีประดับเพชร บางดวงไม่มีเครื่องสูง บางดวงเป็นรูปช้างเผือกประดับธงบนหลังช้าง ดาราช้างเผือกเหล่านี้ได้ส่งไปถวายตอบแทนพระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศ พระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์ และพระราชทานแก่ผู้มีความชอบยิ่งใหญ่ในแผ่นดิน รวมทั้งข้าราชการที่ไปราชการต่างประเทศ ชาวยุโรป และราชทูตที่เข้ามาเจริญพระราชไมตรีในกรุงเทพฯ

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. 2412

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งระเบียบเครื่องราชอิสริยยศสยามขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งในระเบียบฯ ครั้งนั้นเครื่องราชอิสริยยศความชอบอย่างสูงสุดช้างเผือกสยามยังรวมอยู่กับเครื่องราชอิสริยยศมงกุฏสยาม ดาราช้างเผือกแรกสถาปนา

ลายทำเป็นรูปช้างเผือกมีพระจุลมงกุฎประดิษฐานอยู่บนหลังช้าง เรียกชื่อต่างกันตามลำดับชั้นว่า
มหาวราภรณ์ จุลวราภรณ์ นิภาภรณ์ และภุชนาภรณ์

ฉะนั้น จึงนับได้ว่าเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริให้สร้างดาราช้างเผือกขึ้นก่อน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่
หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างดวงตราและให้แก้ไขดาราช้างเผือกในรัชกาลที่ 4 โดยเปลี่ยน
ขอบดาราซึ่งเดิมเป็นรัศมี 16 แฉก มาเป็นรัศมีกลีบดอกบัว และเปลี่ยนรูปพระมหามงกุฎมาเป็นรูป
พระจุลมงกุฎ รวมทั้งได้ทรงสร้างสายสะพายประดับดาราช้างเผือกที่แก้ไขใหม่

พ.ศ. 2416

ทรงแก้ดวงตราเก่าแล้วจัดเพิ่มเติมเป็น 5 ชั้น มีชื่อสำหรับดวงตราทุก ๆ ชั้น ดวงตราที่
เป็นลายตราช้างเผือกนั้น จำแนกได้ 5 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1	มหาวราภรณ์	ใช้อักษรย่อว่า	ม.ช.
ชั้นที่ 2	จุลวราภรณ์	ใช้อักษรย่อว่า	จ.ช.
ชั้นที่ 3	นิภาภรณ์	ใช้อักษรย่อว่า	น.ช.
ชั้นที่ 4	ภุชนาภรณ์	ใช้อักษรย่อว่า	ภ.ช.
ชั้นที่ 5	ทิพยาภรณ์	ใช้อักษรย่อว่า	ท.ช.

พ.ศ. 2432 ร.ศ. 108

โปรดเกล้าฯ ให้มีประกาศพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก้ไขเพิ่มเติม
ซึ่งในพระราชบัญญัติที่กล่าวนี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้
ดังต่อไปนี้

1. เปลี่ยนชื่อจากที่บัญญัติไว้เดิมว่า “ เครื่องราชอิสริยยศความชอบอย่างสูงสุด
ช้างเผือกสยาม ” เป็น “ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ”
2. เปลี่ยนวิธีประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้น 2 จุลวราภรณ์ ซึ่งแต่เดิมกำหนด
ให้ประดับตราดวงเล็กที่อกเสื้อเบื้องขวา เป็นห้อยแพรแถบสวมคอ ส่วนดาราคงประดับที่อกเสื้อ
เบื้องซ้ายตามเดิม

3. เปลี่ยนหลักการพระราชทาน ซึ่งแต่ก่อนพระราชทานให้เป็นสิทธิ เป็นพระราชทานให้ประดับเกียรติ เมื่อผู้รับพระราชทานวายชนม์ทายาทต้องส่งคืน และสำหรับกรณีได้รับพระราชทานเลื่อนชั้นสูงขึ้น ก็ให้ส่งดวงตราชั้นต่ำกว่าคืน "หนังสือคำประกาศสำหรับดวงตรา" ให้เรียกว่า "ประกาศนียบัตร"

พ.ศ. 2436 ร.ศ. 112

ทรงพระราชดำริว่า พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ข้างเผือกในเวลานั้นยังกระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่ และปะปนอยู่กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อื่น ไม่เป็นการสมควร และเพื่อให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้มีเกียรติคุณไพศาลพิเศษยิ่งขึ้น

ในวโรกาสสมโภชน์สิริราชสมบัติครบ 25 ปี ใน ร.ศ. 112 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้แต่เดิมเสียทั้งหมด แล้วให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นใหม่แยกออกจากเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลอื่น พร้อมกับปรับปรุงเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เรียกว่า "พระราชบัญญัติสำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก" สาระสำคัญในพระราชบัญญัตินี้ มีดังนี้

1. เปลี่ยนชื่อเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ ให้เรียกว่า "เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก"

2. เครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ ให้มี 5 ชั้น แต่ละชั้นมีชื่อเหมือนเดิม

3. กำหนดหลักเกณฑ์การพระราชทานไว้ดังนี้

ชั้นที่ 1 มหาวราภรณ์ สำหรับพระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการผู้ใหญ่เจ้าประเทศราช ซึ่งมีความชอบในราชการแผ่นดิน และได้รับราชการใหญ่เป็นคุณต่อแผ่นดินมาก

ชั้นที่ 2 จุลวราภรณ์ และชั้นที่ 3 นิภาภรณ์ สำหรับพระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการ เจ้าประเทศราช ซึ่งมีความชอบในราชการ ได้รับราชการเป็นคุณต่อแผ่นดิน

ชั้นที่ 4 ภูษนาภรณ์ และชั้นที่ 5 ทิพยภรณ์ สำหรับพระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ เจ้าประเทศราช ซึ่งมีความชอบและได้รับราชการมาด้วยดี

พ.ศ. 2445 ร.ศ. 121

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเหรียญเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้เป็น เหรียญทอง เรียกว่า เหรียญทองช้างเผือก ใช้อักษรย่อว่า ร.ท.ช. และอีกชั้นหนึ่งเป็นเหรียญเงิน ช้างเผือก ใช้อักษรย่อว่า ร.ง.ช. สำหรับพระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือนที่ไม่มีสัญญาบัตร เช่น มหาตเล็ก นายเวร เสมียน และผู้มีบรรดาศักดิ์ระดับขุน หมื่น และข้าราชการทหารชั้นต่ำกว่า สัญญาบัตร รวมทั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในหัวเมือง ที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร โดยไม่มี ประกาศนียบัตร ดังนั้น นับแต่ พ.ศ. 2445 เป็นต้นมา เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกจึงมี 7 ชั้น

พ.ศ. 2452 ร.ศ. 128

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก ร.ศ. 128 ขึ้นใหม่ พระราชประสงค์ในการตราพระราชบัญญัตินี้ ก็เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเครื่องราชอิสริยาภรณ์เสียใหม่ และจะแก้ไขลำดับชั้นเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ให้บริบูรณ์งดงามขึ้น สำคัญ ในตัวบทแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้แตกต่างจากฉบับเดิม ดังนี้

1. ให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ มี 8 ชั้น เพิ่มขึ้นสูงสุด ให้มีชื่อว่ามีชื่อ 8 ชั้น ส่วนอีก 7 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ถึง ชั้นที่ 7 คงมีชื่ออย่างเดิม
2. รูปลักษณะของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นมหาปรมาภรณ์ เป็นอย่าง มหาปรมาภรณ์ช้างเผือกที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
3. สำหรับผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาปรมาภรณ์ และ มหาวราภรณ์ ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เห็นสมควรจะพระราชทานเกียรติเป็นพิเศษ ก็จะมีพระราชทานสายสังวาล สำหรับห้อยดวงตราสวมพาดเหนือบ่าทั้ง 2 ข้างด้วย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาปรมาภรณ์ เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุด สำหรับพระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์ เจ้านานาประเทศ เจ้าประเทศราช และผู้ซึ่งได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ 1 มหาวราภรณ์มาแล้ว ซึ่งสมควรได้รับพระราชทานเลื่อนชั้น

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ 1 ลงไปถึงชั้นที่ 5 สำหรับพระราชทานพระบรมวงศานุวงศ์ เจ้าประเทศราช และข้าราชการชั้นสัญญาบัตร

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นที่ 6 ชั้นที่ 7 สำหรับพระราชทานข้าราชการที่ไม่มี

สัญญาบัตร

4. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดมหาปรมาภรณ์นี้ กำหนดลำดับเกียรติไว้ต่ำกว่าปฐมจุลจอมเกล้า

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. 2454

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ “ ประกาศ แก่คำในพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกรัตนโกสินทรศก 128 ” เมื่อ ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) เพื่อแก้ไขปรับปรุงแพรวแถบของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกชั้นสูงสุดมหาปรมาภรณ์ โดยเพิ่มขอบสีสายสะพาย และเพิ่มขนาดริ้วสีที่ขอบสายสะพายของชั้นที่ 1 มหาวราภรณ์

พ.ศ. 2459

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดชั้นยศเสนอความชอบสำหรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกและมงกุฎสยาม พระพุทธศักราช 2459 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือกและมงกุฎสยามขึ้น

พ.ศ. 2461

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แก่นามบัญญัติแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้เสียใหม่ เรียงลำดับชั้น ดังนี้ คือ

ชั้นสูงสุด	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก		อักษรย่อว่า ม.ป.ช.
ชั้นที่ 1	ประถมาภรณ์ช้างเผือก	เดิมชื่อ มหาวราภรณ์	อักษรย่อว่า ป.ช.
ชั้นที่ 2	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	เดิมชื่อ จุลวราภรณ์	อักษรย่อว่า ท.ช.
ชั้นที่ 3	ตริตาภรณ์ช้างเผือก	เดิมชื่อ นิภาภรณ์	อักษรย่อว่า ต.ช.
ชั้นที่ 4	จตุรตาภรณ์ช้างเผือก	เดิมชื่อ ภูษณาภรณ์	อักษรย่อว่า จ.ช.
ชั้นที่ 5	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก	เดิมชื่อ ทิพยาภรณ์	อักษรย่อว่า บ.ช.

ชั้นที่ 6	คงเรียกว่า " เหรียญทองข้างเผือก "	อักษรย่อว่า ร.ท.ช.
ชั้นที่ 7	คงเรียกว่า " เหรียญเงินข้างเผือก "	อักษรย่อว่า ร.จ.ช.

พ.ศ. 2466

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก้ไขการประดับสายสะพาย เครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาปรมาภรณ์ข้างเผือก ซึ่งเดิมสะพายบ่าขวาเฉียงลงทางซ้าย ให้เปลี่ยน เป็นสะพายบ่าซ้ายเฉียงลงทางขวา เช่นเดียวกับสายสะพาย เครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ และเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า

อนึ่ง ในกรณีที่เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลเดียวกัน มีสายสะพาย 2 สาย สายสะพายอันดับสูงสุดของตระกูลนั้น ๆ จะสวมสะพายบ่าซ้ายเฉียงลงทางขวา เช่น สายสะพาย เครื่องราชอิสริยาภรณ์ มหาปรมาภรณ์ข้างเผือก ส่วนสายสะพายอันดับรองลงมา จะสวมสะพาย บ่าขวาเฉียงลงทางซ้าย เช่น สายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์ข้างเผือก

ในกรณีที่เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลที่มีสายสะพายเพียงสายเดียวจะใช้สวมสะพาย บ่าขวาเฉียงลงทางซ้าย เช่น สายสะพายเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตน ราชวรภรณ์

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

พ.ศ. 2484

มีประกาศพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งข้างเผือก พุทธศักราช 2484 ใหม่ โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่ง ข้างเผือก ร.ศ. 128 และบรรดากฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้ในพระราช บัญญัติใหม่นี้ หรือขัดแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัติใหม่ทั้งสิ้น

พระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นฉบับที่ยังคงใช้อยู่ปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่เป็นสาระ สำคัญ ดังนี้

1. กำหนดให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบ เป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชนตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร
2. เจ้านายหรือผู้มีเกียรติของต่างประเทศ อาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้
3. การแบ่งชั้นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การเรียกชื่อ และรูปลักษณะของเครื่องราชอิสริยาภรณ์คงอนุวัติตามพระราชบัญญัติฉบับก่อน ที่ผิดแปลกไปก็คือ ยกเลิกสิ่งवालสำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้
4. ได้กำหนดให้มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานแก่สตรีขึ้นด้วย
5. ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตั้งแต่ชั้นเบญจมาภรณ์ขึ้นไป จะได้รับพระราชทานประกาศนียบัตรทรงลงพระปรมาภิไธยประทับพระราชลัญจกรเป็นสำคัญด้วย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ในปัจจุบันมักเรียกชื่อย่อว่า “เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก” มี 8 ชั้น แยกเป็นตรา 6 ชั้น เหยี่ยญ 2 ชั้น ดังนี้

ชั้นสูงสุด	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	ม.ป.ช.	Knight Grand Cordon (Special Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
ชั้นที่ 1	ประดมาภรณ์ช้างเผือก	ป.ช.	Knight Grand Cross (First Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
ชั้นที่ 2	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	ท.ช.	Knight Commander (Second Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
ชั้นที่ 3	ตริตาภรณ์ช้างเผือก	ต.ช.	Commander (Third Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.

ชั้นที่ 4	จัตุรตถาภรณ์ช้างเผือก	จ.ช.	Companion (Fourth Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
ชั้นที่ 5	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก	บ.ช.	Member (Fifth Class) of the Most Exalted Order of the White Elephant.
ชั้นที่ 6	เหรียญทองช้างเผือก	ร.ท.ช.	The Gold Medal (Sixth Class) of the White Elephant.
ชั้นที่ 7	เหรียญเงินช้างเผือก	ร.ง.ช.	The Silver Medal (Seventh Class) of the White Elephant.

ประวัติความเป็นมาเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย (The Most Noble Order of the Crown of Thailand) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น เมื่อจุลศักราช 1231 (พ.ศ. 2412) สำหรับพระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบ เป็นประโยชน์แก่ราชการ หรือสาธารณชนตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร เมื่อแรกสร้างมีเพียง 3 ชั้น และรวมอยู่กับตราช้างเผือก ต่อมาปี พ.ศ. 2416 ได้ตราเป็นพระราชบัญญัติต่างหากเดิมมีชื่อว่า " เครื่องราชอิสริยยศความชอบอย่างสูงสุดมงกุฎสยาม " ตามกระแสพระราชดำริที่ทรงสถาปนาเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎสยามว่า... " เมื่อได้ทรงสถาปนาตราช้างเผือกสนองพระเดชพระคุณสมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปรารถนาว่าควรจะมีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของรัชกาลพระองค์ด้วยอีกอย่างหนึ่งให้เชิดชูเกียรติยศบ้านเมือง จึงโปรดให้สร้างตรามงกุฎสยามขึ้นอนุโลม ตามลักษณะตราช้างเผือกด้วยประการทั้งปวง... " ซึ่งมีประวัติความเป็นมาโดยสังเขป ดังนี้

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. 2412

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขึ้น เมื่อจุลศักราช 1231 ต่อมาเรียกว่า " เครื่องราชอิสริยยศความชอบอย่างสูงสุดมงกุฎสยาม " สำหรับพระราชทานแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และผู้มีความชอบในราชการมากน้อยตามสมควร เพื่อใช้ประดับในงานพระราชพิธี และในงานพิธีมงคล ทั้งที่เป็นงานของหลวงและของราษฎร เป็นเครื่องเชิดชูพระเกียรติยศและเป็นแบบอย่างธรรมเนียมอันดีงามของบ้านเมือง โดยจัดแบ่งออกเป็น มหาสุรภรณ์ จุลสุรภรณ์ และภัทธภรณ์

พ.ศ. 2416

ทรงจัดเพิ่มเติมเป็น 5 ชั้น และมีชื่อ ดังนี้

ชั้นที่ 1	มหาสุรภรณ์	อักษรย่อ	ม.ส.ม.
ชั้นที่ 2	จุลสุรภรณ์	อักษรย่อ	จ.ม.
ชั้นที่ 3	มณฑนาภรณ์	อักษรย่อ	ม.ม.
ชั้นที่ 4	ภัทธภรณ์	อักษรย่อ	ภ.ม.
ชั้นที่ 5	วิจิตรภรณ์	อักษรย่อ	ว.ม.

พ.ศ. 2432 ร.ศ. 108

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีประกาศพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพิ่มเติม ซึ่งในพระราชบัญญัติที่กล่าวนี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ ดังต่อไปนี้

1. เปลี่ยนชื่อจากที่บัญญัติไว้เดิมว่า " เครื่องราชอิสริยยศความชอบอย่างสูงสุดมงกุฎสยาม " เป็น " เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎสยาม "
2. เปลี่ยนวิธีประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้น 2 จุลสุรภรณ์ ซึ่งแต่เดิมกำหนดให้ห้อยตราดวงเล็กที่อกเสื้อเบื้องขวา เป็นห้อยแพรแถบสวมคอ ส่วนดาราดวงประดับที่อกเสื้อเบื้องซ้ายตามเดิม

3. เปลี่ยนหลักการขอพระราชทาน ซึ่งแต่ก่อนพระราชทานเป็นสิทธิ เป็นพระราชทานให้ประดับเป็นเกียรติยศ เมื่อผู้รับพระราชทานวายชนม์ ทายาทต้องส่งคืน

พ.ศ. 2436 ร.ศ. 112

ในวโรกาสอันเป็นมหามงคลที่พระองค์ได้เสด็จขึ้นครองราชสมบัติครบ 25 ปี ในปี ร.ศ. 112 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีประกาศพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ใหม่ เพื่อรวบรวมพระราชบัญญัติที่ได้ออกเป็นคราว ๆ ให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน และแก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สาระสำคัญในพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีดังนี้

1. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้มี 5 ชั้น แต่ละชั้นมีชื่อเหมือนเดิม
2. กำหนดหลักเกณฑ์การขอพระราชทานอนุวัตร ตามหลักเกณฑ์การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก
3. บัญญัติให้มีสังวาลทองคำลงยาราชาวดี สำหรับเป็นเครื่องต้นของพระมหากษัตริย์และสำหรับพระราชทานเพิ่มเติมแก่ผู้ได้รับพระราชทานตราชั้นที่ 1 สุดแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร
4. ถ้าทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานตราชั้นที่ 2 จุลสุภรณ์ และชั้นที่ 3 มณฑนาภรณ์ ชนิดประดับเพชรให้แก่ผู้ใดก็ได้
5. ให้สิทธิแก่ผู้ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ ให้จำลองดวงตราเล็กสำหรับไว้ใช้ หรือไว้ให้เป็นที่ระลึกแก่บุตรหลานต่อไปได้ ตราจำลองนี้จะประดับเพชรพลอยด้วยก็ได้
6. ให้ถือวันที่ 11 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันบรมราชาภิเษกครั้งแรก เป็นวันของเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎสยาม ถ้าจะทรงตั้งสมาชิกใหม่ (พระราชทานตรา) ก็ทรงตั้งในการพระราชพิธีฉัตรมงคล แต่นอกจากมหามงคลสมัยดังกล่าวนี้ จะทรงตั้งในสมัยใด ขณะใดอีกก็ได้

พ.ศ. 2445 ร.ศ. 121

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเหรียญของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ขึ้นอีก 2 ชนิด เรียกว่า " เหรียญทองมงกุฎสยาม " ใช้อักษรย่อว่า ร.ท.ม. อีกชนิดหนึ่งเรียกว่า " เหรียญเงินมงกุฎสยาม " ใช้อักษรย่อว่า ร.ง.ม. ดังนั้น เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ จึงมีขึ้นเป็น 7 ชั้น เหรียญทั้ง 2 ชนิด สำหรับพระราชทานแก่ข้าราชการที่ไม่มีสัญญาบัตร เช่น มหาดเล็ก นายเวร เสมียน และผู้มีบรรดาศักดิ์ระดับ ขุน หมื่น และข้าราชการทหาร ชั้นต่ำกว่าสัญญาบัตร รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในหัวเมืองที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร โดยไม่มีประกาศนียบัตรและโปรดเกล้าฯ ให้ตรา " พระราชบัญญัติสำหรับเหรียญเครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก และมงกุฎสยาม รัตนโกสินทรศก 121 "

พ.ศ. 2452 ร.ศ. 128

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎสยามชั้นใหม่ ครั้งนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขรูปลักษณะของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้ง 7 ชั้นใหม่ กล่าวคือ ด้านหน้าของดวงตราแจกกليبัว เปลี่ยนเป็นกระจงเงินใหญ่สี่ทิศ เล็กสี่ทิศ มีรัศมีทองสลับหว่างอยู่โดยรอบ ตอนกลางซึ่งเคยมีรูปพระจุลมงกุฎอยู่บนพานรองเปลี่ยนเป็นพระมหามงกุฎในลายหว่านล้อมเบื้องบนซึ่งเคยเป็นกิ่งใบไม้ทอง 3 ใบ ติดห่วงห้อยแพรแถบ เปลี่ยนเป็นพระจุฬาลงกรณ์ (พระจุลมงกุฎ)

ส่วนดาราาก็เปลี่ยนรูปร่างอย่างดวงตรา แต่ไม่มีพระจุฬาลงกรณ์อยู่เบื้องบน รูปลักษณะที่แก้ไขใหม่ก็คือ รูปลักษณะเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานสืบเนื่องกันมาจนบัดนี้

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. 2461

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎสยามเพิ่มเติม โดยเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุด ให้เรียกว่า " เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมหาวชิรมงกุฎ " ใช้อักษรย่อ ม.ว.ม. และลำดับเกียรติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดที่สร้างขึ้นใหม่นี้สูงกว่าผู้ได้รับพระราชทานประถมาภรณ์ช้างเผือก แต่ต่ำกว่ามหาปรมาภรณ์ช้างเผือก

นอกจากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ และให้เปลี่ยนนามบัญญัติ ดังนี้

ชั้นที่ 1	มหาสุรภรณ์	เรียกว่า	ประดมาภรณ์มงกุฎสยาม	ใช้อักษรย่อ ป.ม.
ชั้นที่ 2	จุลสุรภรณ์	เรียกว่า	ทวีติยาภรณ์มงกุฎสยาม	ใช้อักษรย่อ ท.ม.
ชั้นที่ 3	มณฑนาภรณ์	เรียกว่า	ตริตาภรณ์มงกุฎสยาม	ใช้อักษรย่อ ต.ม.
ชั้นที่ 4	ภักธาภรณ์	เรียกว่า	จักรธาภรณ์มงกุฎสยาม	ใช้อักษรย่อ จ.ม.
ชั้นที่ 5	วิจิตรภรณ์	เรียกว่า	เบญจมาภรณ์มงกุฎสยาม	ใช้อักษรย่อ บ.ม.

พ.ศ. 2466

มีประกาศพระบรมราชโองการให้แก้ไขการประดับสายสะพายเครื่องราช

อิสริยาภรณ์มหาวชิรมงกุฎ เป็นสายสะพายบ่าซ้ายเฉียงลงทางขวา เช่นเดียวกับการสวมสายสะพายเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีวงศ์ เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าและสายสะพายของเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล

พ.ศ. 2484

ได้มีประกาศพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ใหม่ โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎสยาม ร.ศ. 128 และบรรดากฎหมายกฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือขัดแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมด

พระราชบัญญัตินี้ เป็นพระราชบัญญัติที่ยังคงใช้อยู่จนบัดนี้ และมีบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญ ก็คือ

1. เปลี่ยนชื่อเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ใหม่ว่า " เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย "

2. เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สำหรับพระราชทานแก่ผู้ทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชนตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร ทำนองเดียวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก

3. เจ้านายหรือผู้มีเกียรติของต่างประเทศ อาจได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้ได้

4. การเรียกชื่อเครื่องราชอิสริยาภรณ์แต่ละชั้น คงเป็นไปตามเดิม เปลี่ยนแต่คำว่าสยามเป็นไทย ตามชื่อประเทศ

5. รูปร่างลักษณะของเครื่องราชอิสริยาภรณ์คงเป็นไปตามเดิม

6. ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้หรือการพระราชทานสังวาลเครื่องราชอิสริยาภรณ์นี้จึงเป็นการยกเลิกโดยปริยาย

7. ระบุถึงการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้สำหรับสตรี ซึ่งแต่เดิมไม่เคยปรากฏในพระราชบัญญัติ

8. ผู้ที่ได้รับพระราชทานตั้งแต่ชั้นเบญจมาภรณ์ขึ้นไป จะได้รับพระราชทานประกาศนียบัตรทรงลงพระปรมาภิไธยประทับพระราชลัญจกรเป็นสำคัญ

ในปัจจุบันเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ เรียกชื่อย่อว่า “เครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎไทย” มี 8 ชั้น แยกเป็นตรา 6 ชั้น เป็นเหรียญ 2 ชั้น ดังนี้

ชั้นสูงสุด	มหาวชิรมงกุฎ	ม.ว.ม.	Knight Grand Cordon (Special Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
ชั้นที่ 1	ประภมาภรณ์มงกุฎไทย	ป.ม.	Knight Grand Cross (First Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.

ชั้นที่ 2	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	ท.ม.	Knight Commander (Second Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
ชั้นที่ 3	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	ต.ม.	Commander (Third Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
ชั้นที่ 4	จตุรตาภรณ์มงกุฎไทย	จ.ม.	Companion (Fourth Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
ชั้นที่ 5	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	บ.ม.	Member (Fifth Class) of the Most Noble Order of the Crown of Thailand.
ชั้นที่ 6	เหรียญทองมงกุฎไทย	ร.ท.ม.	The Gold Medal (Sixth Class) of the Crown of Thailand.
ชั้นที่ 7	เหรียญเงินมงกุฎไทย	ร.ง.ม.	The Silver Medal (Seventh Class) of the Crown of Thailand.

กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา ประจำปี (ภาคผนวก ก) มีดังนี้

1. พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก พ.ศ. 2484 บัญญัติให้มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 8 ชั้น สำหรับพระราชทานให้แก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชน เจ้านายหรือผู้มีเกียรติของต่างประเทศ ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร
2. พระราชบัญญัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พ.ศ. 2484 บัญญัติให้มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 8 ชั้น สำหรับพระราชทานให้แก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชน เจ้านายหรือผู้มีเกียรติของต่างประเทศ ตามที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควร

3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย พ.ศ. 2536 เป็นระเบียบที่ใช้ในการพิจารณาเพื่อเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังกล่าวในปัจจุบัน มีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป

ข้อ 8 ในการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่บุคคลใด ให้พิจารณาโดยรอบคอบว่าบุคคลนั้นได้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชนจนถึงขนาดควรได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยมีใช้พิจารณาแต่เพียงตำแหน่ง ระดับ ชั้น ชั้นยศ หรือครบกำหนดระยะเวลาที่จะขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้เท่านั้น

หมวด 2 การเสนอขอพระราชทาน

ข้อ 9 การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้เริ่มจากเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกสลับกัน โดยเลื่อนชั้นตราตามลำดับจากชั้นล่างสุดจนถึงชั้นสูงสุดตามลำดับ รวม 16 ชั้นตรา ดังนี้

(1) ชั้นที่ 7	เหรียญเงินมงกุฎไทย	อักษรย่อ	ร.ง.ม.
(2) ชั้นที่ 7	เหรียญเงินช้างเผือก	อักษรย่อ	ร.ง.ช.
(3) ชั้นที่ 6	เหรียญทองมงกุฎไทย	อักษรย่อ	ร.ท.ม.
(4) ชั้นที่ 6	เหรียญทองช้างเผือก	อักษรย่อ	ร.ท.ช.
(5) ชั้นที่ 5	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ	บ.ม.
(6) ชั้นที่ 5	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ	บ.ช.
(7) ชั้นที่ 4	จักรภพภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ	จ.ม.
(8) ชั้นที่ 4	จักรภพภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ	จ.ช.
(9) ชั้นที่ 3	ตรีตาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ	ต.ม.
(10) ชั้นที่ 3	ตรีตาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ	ต.ช.

(11)	ชั้นที่ 2	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ	ท.ม.
(12)	ชั้นที่ 2	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ	ท.ช.
(13)	ชั้นที่ 1	ประดมาภรณ์มงกุฎไทย	อักษรย่อ	ป.ม.
(14)	ชั้นที่ 1	ประดมาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ	ป.ช.
(15)	ชั้นที่สูงที่สุด	มหาวิกรมภรณ์	อักษรย่อ	ม.ว.ม.
(16)	ชั้นที่สูงที่สุด	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	อักษรย่อ	ม.ป.ช.

ลำดับที่ 1 – 12 เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย

ลำดับที่ 13 – 16 เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย

ข้อ 10 บุคคลที่พึงได้รับการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย
- (2) เป็นผู้ประพฤติดีและปฏิบัติงานราชการหรือปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนด้วยความอุทิศตน ซื่อสัตย์ และเอาใจใส่ต่อหน้าที่อย่างดียิ่ง
- (3) เป็นผู้ไม่เคยมีพระบรมราชานุญาตให้เรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 11 การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จะเสนอในปีติดกันไม่ได้ เว้นแต่กรณี ดังนี้

- (1) เป็นการขอพระราชทานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในบัญชีท้ายระเบียบนี้ต่างบัญชีกัน
- (2) เป็นการขอพระราชทานตามที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในระเบียบนี้ หรือ
- (3) เป็นการขอพระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบดีเด่น กล่าวคือ ปฏิบัติหน้าที่ฝักอันตรายนหรือปฏิบัติงานนอกเหนือหน้าที่เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นงานสำคัญยิ่ง และเป็นผลดีแก่ราชการหรือสาธารณชน หรือคิดค้นสิ่งหรือวิธีการอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประเทศชาติได้เป็นผลสำเร็จ โดยให้ระบุความดีความชอบให้เห็นเด่นชัดว่า ได้กระทำความดีความชอบอันเป็นประโยชน์ยิ่งประการใด เมื่อใด และได้ผลดีอย่างไร

ข้อ 12 การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จะเสนอเลื่อนขั้นตราก่อนครบกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้มีได้ เว้นแต่เป็นกรณีตามข้อ 11 (3)

ข้อ 13 การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จะเสนอขอข้ามขั้นตรามีได้ เว้นแต่เป็นกรณีตามข้อ 11 (3)

ข้อ 14 การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประจำปีให้ขอพระราชทานในวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เว้นแต่การเสนอขอพระราชทานกรณีที่มีความจำเป็นรีบด่วน การเสนอขอพระราชทานสำหรับชาวต่างประเทศ และการเสนอขอพระราชทานสำหรับผู้วายชนม์ โดยให้เสนอขอพระราชทานได้ตามคราวแห่งความชอบและตามเหตุการณ์เป็นกรณี ๆ ไป

ข้อ 15 ให้กระทรวง หรือบุคคลตามข้อ 16 จัดทำเอกสารตามรายการและจำนวนที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนด โดยแยกเอกสารเป็นการเสนอขอพระราชทานให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน และผู้ที่ต้องพ้นจากหน้าที่เพราะเกษียณอายุ และให้เป็นไปตามลำดับขั้นตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ

- (1) ขั้นต่ำกว่าสายสะพาย
- (2) ขั้นสายสะพาย

ในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประจำปี ให้กระทรวง หรือบุคคลตามข้อ 16 ส่งเอกสารไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ไม่น้อยกว่า 90 วัน (วันที่ 6 กันยายนของทุกปี)

ภายหลังจากที่ได้ส่งเอกสารการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประจำปีไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแล้ว หากกระทรวง เห็นว่ามีบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ระดับ ชั้น ชั้นยศ สูงขึ้น และมีคุณสมบัติอื่นครบตามหลักเกณฑ์ที่จะขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายประจำปี ก็ให้ส่งเอกสารเพิ่มเติมไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่า 60 วัน (วันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี)

ข้อ 16 ให้ปลัดกระทรวง เป็นผู้เสนอรายชื่อผู้ที่สมควรขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนี้

- (1) ข้าราชการ ลูกจ้างประจำของส่วนราชการ
- (2) คู่สมรสของบุคคลที่มีสิทธิได้รับพระราชทาน

ข้อ 17 ให้หัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม ผู้บังคับบัญชา ซึ่งประสงค์จะเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่บุคคลตามข้อ 16 (1) แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่รวบรวมและตรวจสอบรายชื่อ เอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ แล้วพิจารณาคุณสมบัติและกลั่นกรองความดีความชอบตามที่กำหนดในระเบียบนี้ พร้อมทั้งรับรองว่าเป็นบุคคลที่สมควรเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ แล้วเสนอไปยังปลัดกระทรวง

ให้หัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นอีกคณะหนึ่ง ทำหน้าที่พิจารณาถ่วงดุลและรับรองอีกชั้นหนึ่ง ก่อนเสนอไปยังปลัดกระทรวง

ข้อ 19 การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้เป็นไปตามกำหนดระยะเวลาดังต่อไปนี้

(1) ข้าราชการ ต้องมีระยะเวลารับราชการติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ นับตั้งแต่วันเริ่มเข้ารับราชการ จนถึงวันก่อนพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่จะขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60 วัน

(2) ลูกจ้างประจำของส่วนราชการ ต้องปฏิบัติงานติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 8 ปีบริบูรณ์ นับตั้งแต่วันเริ่มจ้างจนถึงวันก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่จะขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60 วัน

ในการนับระยะเวลารับราชการหรือเวลาปฏิบัติงานดังกล่าว และการนับระยะเวลาเพื่อเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เลื่อนขั้นตราให้สูงขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ถ้าผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ถูกลงโทษทางวินัยในปีใด ให้เพิ่มกำหนดระยะเวลาการขอพระราชทานอีก 1 ปี ยกเว้นโทษภาคทัณฑ์

ข้อ 20 ผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ผู้ใดถูกกล่าวหาว่า

(1) กระทำผิดทางวินัยอย่างร้ายแรงและถูกตั้งกรรมการสอบสวนแล้ว หรือ

(2) กระทำความผิดทางอาญา และอยู่ระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรืออยู่ระหว่างการดำเนินคดีอาญาในศาล แม้คดียังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว

ก่อนการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการเสนอขอพระราชทานในปีใด ให้กระทรวง ทบวง กรม แจ้งพฤติกรรมดังกล่าวให้กรรมการทราบด้วย และคณะกรรมการอาจมีมติให้รอการพิจารณาการขอพระราชทาน สำหรับผู้นั้นไว้ก่อนก็ได้

ข้อ 22 ข้าราชการ หรือลูกจ้างประจำของส่วนราชการ ที่ต้องพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพราะเกษียณอายุราชการในปีใด ให้มีสิทธิได้รับการพิจารณาเสนอขอพระราชทานในปีที่พ้นจากราชการด้วย

หมวด 3 การพิจารณาการเสนอขอพระราชทาน

ข้อ 23 ให้มีคณะกรรมการพิจารณาการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

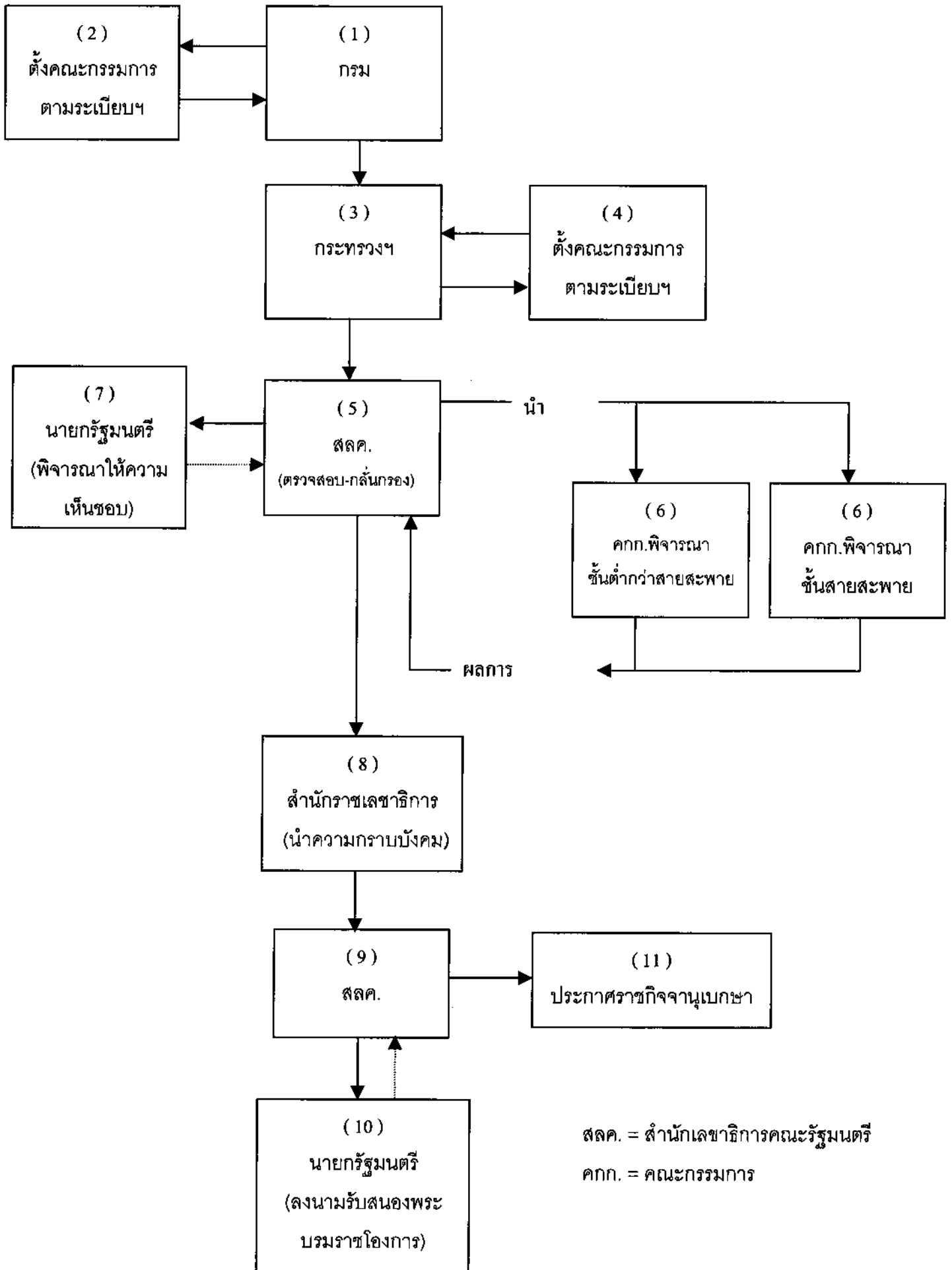
- (1) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน
- (2) รองนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการ
- (3) รัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวน 5 คน เป็นกรรมการ
- (4) เลขาธิการพระราชวังหรือผู้แทน เป็นกรรมการ
- (5) เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นกรรมการ
และเลขานุการ
- (6) รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรีหรือผู้ช่วยเลขาธิการ เป็นกรรมการ
คณะรัฐมนตรีที่เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมอบหมาย และผู้ช่วย
เลขานุการ

ให้คณะกรรมการ มีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายทุกชั้นตรา

ข้อ 24 ให้มีคณะกรรมการพิจารณาการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นต่ำกว่าสายสะพายคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

- (1) รองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธาน
- (2) ปลัดกระทรวงหรือปลัดทบวงที่ประธานกรรมการแต่งตั้ง จำนวน 5 คน เป็นกรรมการ
- (3) เลขาธิการ ก.พ. เป็นกรรมการ
- (4) เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นกรรมการ

ขั้นตอนการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามระเบียบฯ

4. พระราชบัญญัติเหรียญจักรมาลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา พ.ศ. 2484

4.1 เหรียญจักรมาลา เพื่อพระราชทานให้แก่ ทหาร ตำรวจ ประจําการรวมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี

4.2 เหรียญจักรพรรดิมาลา เพื่อพระราชทานให้แก่ ข้าราชการฝ่ายพลเรือนที่รับราชการมาด้วยความเรียบร้อยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 25 ปี

การนับเวลาให้นับเวลาราชการทั้งหมดรวมกัน หากเข้ารับราชการก่อนอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ ให้นับตั้งแต่วันอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ เป็นต้นไป

บทที่ 3

การดำเนินการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย และเหรียญจักรพรรดิมาลา รัฐบาลจะเสนอขอพระราชทาน ให้แก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งประกอบคุณงามความดีเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ และประชาชน เพื่อเป็นเกียรติและส่งเสริมการทำความดีความชอบให้เป็นตัวอย่างอันดีสืบไป และถือว่าการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประจำปี โดยให้ส่วนราชการต่าง ๆ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการตรวจสอบคุณสมบัติ และรวบรวมรายชื่อของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้ตามที่กฎหมายและระเบียบกำหนดไว้ โดยจัดทำรายชื่อรวมทั้งคุณสมบัติตามแบบที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนด ส่งไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีซึ่งจะตรวจสอบความถูกต้อง และพิจารณานำเสนอคณะกรรมการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประจำปี เพื่อพิจารณาก่อนนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ แล้วจึงขอให้สำนักราชเลขาธิการนำความกราบบังคมทูลเสนอขอพระราชทานต่อไป

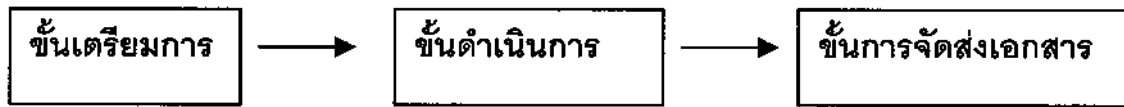
ในการพิจารณาเพื่อเสนอขอพระราชทานเครื่องอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา จะต้องตรวจสอบคุณสมบัติของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ โดยดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย และเหรียญจักรพรรดิมาลา เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการดำเนินการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา

ขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 3

- 1.1 ศึกษา กฎ ระเบียบ และกฎเกณฑ์
- 1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการ พิจารณากลับกรอง เครื่องราชอิสริยาภรณ์
- 1.3 ทำหนังสือแจ้งเวียน กรมในสังกัด และแนวทางปฏิบัติการ เสนอขอพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- 2.1 จัดทำทะเบียนประวัติข้าราชการ และลูกจ้างประจำ
- 2.2 ตรวจสอบประวัติจาก ก.พ. 7
- 2.3 ตรวจสอบรายชื่อการจัดทำ เหรียญ ร.จ.พ.
- 2.4 แจ้งเจ้าของประวัติในการขอ เหรียญ ร.จ.พ. เพื่อตรวจสอบ ประวัติและความถูกต้อง
- 2.5 จัดทำเอกสารและตรวจสอบคุณสมบัติ ประกอบการเสนอขอเครื่องราช อิสริยาภรณ์ และเหรียญ ร.จ.พ.
- 2.6 ทำหนังสือถึงปลัดกระทรวงกำหนด วันประชุมคณะกรรมการ
- 2.7 ส่งหนังสือเชิญประชุม และแจ้ง กรมในสังกัด
- 2.8 กรมในสังกัดจัดส่งเอกสารการ เสนอขอเครื่องราชฯ ให้กระทรวง
- 2.9 ตรวจสอบรายชื่อ คุณสมบัติ เอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ
- 2.10 ประชุมคณะกรรมการฯ
- 2.11 จัดทำรายงานการประชุมคณะกรรมการ
- 2.12 ทำหนังสือถึงปลัดกระทรวงลงนามเสนอขอ พระราชทานเครื่องราชฯ ให้แก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสในสังกัดกระทรวง

- 3.1 ส่งหนังสือขอพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และ จัดส่งเอกสารประกอบการ เสนอขอพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา
- 3.2 วิธีการเรียงเอกสารส่งให้ สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนเตรียมการ

1.1 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และศึกษากฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ ขั้นตอนการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยเฉพาะการพิจารณาคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หากดำเนินการผิดพลาดจะมีผลกระทบต่อสิทธิประโยชน์ของข้าราชการ และลูกจ้างประจำ และหากมีข้อสงสัยสามารถสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้

1.2 จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฯ ตามระเบียบดังนี้

1) ให้หัวหน้าส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย เป็นผู้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ เพื่อทำหน้าที่รวบรวม และตรวจสอบรายชื่อเอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ แล้วพิจารณาคุณสมบัติ และกลั่นกรองความดีความชอบตามที่กำหนดไว้ในระเบียบฯ พร้อมทั้งรับรองว่าเป็นบุคคลที่สมควรเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้

2) ให้หัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่พิจารณากลั่นกรองและรับรองอีกชั้นหนึ่ง สำหรับกระทรวงแรงงาน ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลั่นกรอง และรับรองผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการฯ ดังนี้ ปลัดกระทรวงแรงงาน เป็นประธานกรรมการ รองปลัดกระทรวงแรงงาน (ที่รับผิดชอบงานสวัสดิการ) ผู้แทนกรมในสังกัดทุกกรม ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง ผู้อำนวยการกลุ่มงานกฎหมาย เป็นกรรมการ และผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาองค์กรและระบบงาน เป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่พิจารณากลั่นกรอง และรับรองอีกชั้นหนึ่งว่าเป็นบุคคลที่สมควรเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามระเบียบฯ และเสนอให้ปลัดกระทรวงแรงงาน เป็นผู้เสนอรายชื่อผู้สมควรขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ภาคผนวก ข)

1.3 จัดทำหนังสือแจ้งเวียนคำสั่งการแต่งตั้งคณะกรรมการเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้กรมในสังกัด และแนวทางปฏิบัติในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา ทันตามระยะเวลาที่กำหนด และการจัดส่งเอกสารประกอบการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา กระทรวง จึงกำหนดแนวทางการปฏิบัติการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนี้

1) การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ให้จัดส่งเอกสารการเสนอขอพระราชทานฯ ให้กระทรวง ในวันที่ 30 มิถุนายนของปี ดังนี้

1. บัญชีแสดงจำนวนชั้นตรา	ชั้นสายสะพาย	จำนวน 3 ชุด
	ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย	จำนวน 3 ชุด
2. บัญชีรายชื่อ	ชั้นสายสะพาย	จำนวน 4 ชุด
	ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย	จำนวน 9 ชุด
3. บัญชีแสดงคุณสมบัติ	ชั้นสายสะพาย	จำนวน 3 ชุด
	ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย	จำนวน 2 ชุด
4. รายงานการประชุมของคณะกรรมการฯ		จำนวน 2 ชุด

2) การเสนอขอพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา สำหรับข้าราชการพลเรือนในสังกัด กระทรวง ให้รวบรวมรายชื่อข้าราชการที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามพระราชบัญญัติเหรียญจักรมาลาและเหรียญจักรพรรดิมาลา พ.ศ. 2484 โดยจัดส่งเอกสารให้กระทรวง ในวันที่ 30 มิถุนายนของปี ดังนี้

1. บัญชีแสดงจำนวนชั้นตรา	จำนวน 3 ชุด
2. บัญชีรายชื่อ	จำนวน 9 ชุด
3. ประวัติข้าราชการ	รายละเอียด 3 ชุด

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการ

2.1 จัดทำทะเบียนประวัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ที่รับโอน มาสังกัดหน่วยงาน และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสังกัด ที่มีสิทธิเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้

2.2 ตรวจสอบประวัติ ระดับ ตำแหน่งของข้าราชการ และลูกจ้างประจำ จากประวัติ ก.พ. 7 ให้ถูกต้อง

2.3 ตรวจสอบรายชื่อข้าราชการที่รับราชการมาด้วยความเรียบร้อยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 25 ปี และจัดทำเอกสารประวัติการเสนอขอพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา (ร.จ.พ.)

2.4 จัดทำหนังสือแจ้งเจ้าของประวัติ ตรวจสอบความถูกต้อง ในเอกสารประวัติการเสนอขอพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา พร้อมลงลายมือชื่อเจ้าของประวัติ จำนวน 3 ชุด

2.5 จัดทำเอกสาร และตรวจสอบคุณสมบัติของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ประกอบการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามระเบียบ และหลักเกณฑ์การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามบัญชี 7 บัญชี 15 และบัญชี 24 ดังนี้

1) การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ข้าราชการ ผู้ที่จะขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จะต้องมีความคุณสมบัติตามบัญชี 7 และมีระยะเวลารับราชการติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ นับแต่วันเริ่มเข้ารับราชการ จนถึงวันก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่ขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60 วัน

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 1

1. เริ่มต้นเสนอขอพระราชทาน เหรียญเงินมงกุฎไทย (ร.ง.ม.) และขอเลื่อนขั้นตราได้ถึงเหรียญทองช้างเผือก (ร.ท.ช.)

2. ขอพระราชทานได้ในกรณีพิเศษเท่านั้น

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 2

1. เริ่มขอพระราชทานชั้นเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม.)

2. ดำรงตำแหน่งระดับ 2 มาแล้ว รวมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่ขอเสนอขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60 วัน ขอพระราชทานชั้นเบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.)

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 3 หรือระดับ 4

1. ดำรงตำแหน่งระดับ 3 หรือ 4 เริ่มขอพระราชทานชั้นจตุรตถาภรณ์-
มงกุฎไทย (จ.ม.)
2. ดำรงตำแหน่งระดับ 3 หรือระดับ 4 มาแล้ว รวมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า
5 ปีบริบูรณ์ ก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่จะเสนอขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60
วัน ขอพระราชทานชั้นจตุรตถาภรณ์ช้างเผือก (จ.ช.)

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 5 หรือระดับ 6

1. ดำรงตำแหน่งระดับ 5 หรือระดับ 6 เริ่มขอพระราชทานชั้นตริตาภรณ์-
มงกุฎไทย (ต.ม.)
2. ดำรงตำแหน่งในระดับ 5 หรือระดับ 6 มาแล้ว รวมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า
5 ปีบริบูรณ์ ก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่จะเสนอขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60
วัน ขอพระราชทานชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.)

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 7 หรือระดับ 8

1. ดำรงตำแหน่งระดับ 7 หรือระดับ 8 เริ่มขอพระราชทานชั้น
ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.)
2. ดำรงตำแหน่งในระดับ 7 หรือระดับ 8 มาแล้ว รวมเป็นเวลา
ไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่จะเสนอขอพระราชทาน
ไม่น้อยกว่า 60 วัน ขอพระราชทานชั้นทวีติยาภรณ์ช้างเผือก (ท.ช.)

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 8

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 8 สามารถขอพระราชทานเครื่องราช
อิสริยาภรณ์ ชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) ซึ่งเป็นชั้นสายสะพายได้ หากมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. ต้องดำรงตำแหน่งผู้บังคับบัญชา
2. ต้องได้รับพระราชทานชั้นทวีติยาภรณ์ช้างเผือก (ท.ช.) มาแล้วไม่น้อยกว่า
5 ปีบริบูรณ์ จึงมีสิทธิเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)

3. ต้องได้รับเงินเดือนเต็มขั้นของข้าราชการพลเรือน ระดับ 8 ตามบัญชี กำหนดขั้นเงินเดือนที่ใช้สำหรับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประจำปี พ.ศ. 2538 – 2547 ดังนี้

เสนอขอพระราชทานประจำปี	ต้องได้ขั้นเงินเดือน
พ.ศ. 2538	30,850
พ.ศ. 2539	32,010
พ.ศ. 2540	33,170
พ.ศ. 2541	34,330
พ.ศ. 2542	35,490
พ.ศ. 2543	36,650
พ.ศ. 2544	38,030
พ.ศ. 2545	39,410
พ.ศ. 2546	40,790
พ.ศ. 2547	42,170

4. การเสนอขอขึ้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) ให้ขอได้ในปีก่อนปีที่จะเกษียณอายุราชการ หรือในปีที่เกษียณอายุราชการ เท่านั้น

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 9

1. ได้รับพระราชทานชั้นทวีติยาภรณ์ช้างเผือก (ท.ช.) มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)
2. ได้รับพระราชทานชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)
3. ได้รับพระราชทานชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.) มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นมหาวชิรมงกุฎ (ม.ว.ม.)
4. ในปีที่เกษียณอายุราชการ ให้ขอสูงได้อีก 1 ขั้นตรา แต่ต้องไม่เกินชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.) และเสนอขอในปีติดกันได้ ยกเว้นกรณีลาออก

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 10

1. ให้ขอพระราชทานเลื่อนขั้นตราได้ตามลำดับทุกปีจนถึงชั้น
ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)
2. ได้รับพระราชทานชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) มาแล้ว
ไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)
3. ได้รับพระราชทานชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.) มาแล้ว
ไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นมหาวิกรมงกุฎ (ม.ว.ม.)
4. ได้รับพระราชทานชั้นมหาวิกรมงกุฎ (ม.ว.ม.) มาแล้วไม่น้อยกว่า
5 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)
5. ในปีที่เกี่ยวข้องอายุราชการ ให้ขอสูงได้อีก 1 ขั้นตรา แต่ต้องไม่เกิน
ชั้นมหาวิกรมงกุฎ (ม.ว.ม.) และเสนอขอในปีติดกันได้ ยกเว้นกรณีลาออก

ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งระดับ 11

1. ได้รับพระราชทานชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) มาแล้ว
ไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)
2. ได้รับพระราชทานชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.) มาแล้ว
ไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นมหาวิกรมงกุฎ (ม.ว.ม.)
3. ได้รับพระราชทานชั้นมหาวิกรมงกุฎ (ม.ว.ม.) มาแล้ว
ไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)
4. ในปีที่เกี่ยวข้องอายุราชการ ให้ขอสูงได้อีก 1 ขั้นตรา ยกเว้น
กรณีลาออก

การขอพระราชทานในกรณีที่เกี่ยวข้องอายุราชการของข้าราชการ ผู้ดำรง
ตำแหน่งระดับ 9 ระดับ 10 และระดับ 11 นั้น สามารถขอพระราชทานในปีที่ติดกันได้

วิธีการนับระยะเวลาการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ข้าราชการ ตามบัญชี 7 มีวิธีการนับระยะเวลาเมื่อมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 นาย ก. บรรจุเข้ารับราชการในตำแหน่งระดับ 3 เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2540 นาย ก. จะต้องมียุทธศาสตร์รับราชการติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ นับตั้งแต่วันเริ่มเข้ารับราชการจนถึงวันก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่พระราชทาน ไม่น้อยกว่า 60 วัน จะครบระยะเวลา 5 ปีบริบูรณ์ ในปี 2545 ให้นับปี 2541 เป็นปีที่ 1 ปี 2542 เป็นปีที่ 2 ปี 2543 เป็นปีที่ 3 ปี 2544 เป็นปีที่ 4 ปี 2545 เป็นปีที่ 5 และในปี 2545 นาย ก. ได้เลื่อนให้ดำรงตำแหน่งระดับ 5 ในปี 2545 ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์มงกุฎไทย (ต.ม.) ให้แก่ นาย ก.

ตัวอย่างที่ 2 นาย ข. บรรจุเข้ารับราชการในตำแหน่งระดับ 3 เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2540 นาย ข. จะต้องมียุทธศาสตร์รับราชการติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ นับตั้งแต่วันเริ่มเข้ารับราชการจนถึงวันก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่พระราชทาน ไม่น้อยกว่า 60 วัน นาย ข. จะครบระยะเวลา 5 ปีบริบูรณ์ ในปี 2546 เนื่องจาก นาย ข. มียุทธศาสตร์ตั้งแต่วันเริ่มเข้ารับราชการจนถึงวันก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ไม่ครบ 60 วัน เกณฑ์ในการนับระยะเวลาของนาย ข. จะครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี ในปี 2546 และในปี 2546 นาย ข. ได้เลื่อนให้ดำรงตำแหน่งระดับ 5 ในปี 2546 ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์มงกุฎไทย (ต.ม.) ให้แก่ นาย ข.

ตัวอย่างที่ 3 นาย ค. ดำรงตำแหน่งระดับ 5 เมื่อวันที่ 4 กันยายน 2545 จะต้องขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) ในปี 2550 เนื่องจากนาย ค. ได้ดำรงตำแหน่งระดับ 5 มาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่ขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60 วัน โดยให้นับปี 2546 เป็นปีที่ 1 ปี 2547 เป็นปีที่ 2 ปี 2548 เป็นปีที่ 3 ปี 2549 เป็นปีที่ 4 และในปี 2550 เป็นปีที่ 5 ให้เสนอขอชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) ได้เลย

ตัวอย่างที่ 4 นาย ง. ได้เลื่อนให้ดำรงตำแหน่งระดับ 7 เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2540 ในปี 2540 จะต้องเริ่มขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.) ให้แก่ นาย ง. แต่ถ้า นาย ง. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) เมื่อปี 2540 ดังนั้น ในปี 2540 จะขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.) ให้แก่ นาย ง. ไม่ได้ เนื่องจากเป็นการขอพระราชทานปีติดกัน จะต้องขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.) ให้แก่ นาย ง. ในปี 2541

ตัวอย่างที่ 5 นาย จ. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.) เมื่อปี 2540 และดำรงตำแหน่งระดับ 7 หรือระดับ 8 มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปี บริบูรณ์ก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีที่ขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60 วัน ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) ในปี 2545 ให้นับปี 2541 เป็นปีที่ 1 ปี 2542 เป็นปีที่ 2 ปี 2543 เป็นปีที่ 3 ปี 2544 เป็นปีที่ 4 และปี 2545 เป็นปีที่ 5

ตัวอย่างที่ 6 นาย ข. ได้เลื่อนให้ดำรงตำแหน่งระดับ 9 เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2547 คุณสมบัติที่ นาย ข. จะได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย จะต้องมียุทธศาสตร์ระยะเวลาในการได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ นาย ข. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) เมื่อปี 2543 ในปี 2547 ขอชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) ให้แก่ นาย ข. ได้เลย

ตัวอย่างที่ 7 นาย ส. ได้เลื่อนให้ดำรงตำแหน่งระดับ 9 เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2547 คุณสมบัติที่ นาย ส. จะได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย จะต้องมียุทธศาสตร์ระยะเวลาในการได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปีบริบูรณ์ นาย ส. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) เมื่อปี 2545 ดังนั้น นาย ส. จะมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์บัญชี 7 ในปี 2548 และในปี 2548 จะเริ่มขอชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) ให้แก่ นาย ส.

ตัวอย่างที่ 8 นาย อ. ดำรงตำแหน่งระดับ 9 และจะเกษียณอายุราชการ ในปี 2547 และนาย อ. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย ชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) เมื่อปี 2546 ในปีทีเกษียณอายุราชการให้ขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ นาย อ. สูงขึ้น อีก 1 ชั้นตรา แต่ไม่เกินชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.) และในปี 2547 ปีทีเกษียณอายุราชการ ให้ขอเครื่องราชชั้นประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.) ซึ่งเป็นการขอพระราชทานปิดดกัน ให้แก่นาย อ. ได้เลย

2) การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ลูกจ้างประจำ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ทีจะเสนอขอพระราชทานให้แก่ลูกจ้างประจำ จะเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย (ชั้นตราเหมือนกับข้าราชการ) การเริ่มขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ลูกจ้างประจำนั้น ผู้ทีขอพระราชทานจะต้องปฏิบัติงานติดต่อกันมาเป็นระยะเวลา ไม่น้อยกว่า 8 ปีบริบูรณ์ นับตั้งแต่วันเริ่มจ้างจนถึงวันก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของปีทีจะขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60 วัน โดยต้องเป็นลูกจ้างประจำของส่วนราชการตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการ และต้องเป็นลูกจ้างประจำทีมีชื่อ และลักษณะงาน เป็นลูกจ้างโดยตรงหมวดฝีมือ หรือลูกจ้างประจำทีมีชื่อ และลักษณะเหมือนข้าราชการ ซึ่งในส่วนของสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ก็จะมีตำแหน่งพนักงานชั่วคราว พนักงานพิมพ์ดีด และต้องมีคุณสมบัติตามบัญชี 15 ดังนี้

1. ลูกจ้างประจำ ซึ่งได้รับเงินค่าจ้างตั้งแต่อัตราเงินเดือนขั้นต่ำของข้าราชการพลเรือน ระดับ 3 แต่ไม่ถึงขั้นต่ำของอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือน ระดับ 6
 - 1.1 ได้รับค่าจ้าง ตั้งแต่ 6,210 บาท แต่ไม่ถึง 11,460 บาท
 - 1.2 เริ่มต้นขอพระราชทานชั้นเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม.)
 - 1.3 ได้รับพระราชทานชั้นเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม.) มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นเบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.)
 - 1.4 ได้รับพระราชทานชั้นเบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.) มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นจักรภพภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)

2. ลูกจ้างประจำ ซึ่งได้รับค่าจ้างตั้งแต่อัตราเงินเดือนขั้นต่ำของข้าราชการ
ระดับ 6 ขึ้นไป

2.1 ได้รับค่าจ้าง ตั้งแต่ 11,460 บาทขึ้นไป

2.2 เริ่มต้นขอพระราชทานชั้นเบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.)

2.3 ได้รับพระราชทานชั้นเบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.) มาแล้ว

ไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นจตุรภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)

2.4 ได้รับพระราชทานชั้นจตุรภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.) มาแล้ว

ไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ขอพระราชทานชั้นจตุรภรณ์ช้างเผือก (จ.ช.)

จะเห็นได้ว่าถ้าลูกจ้างประจำได้รับค่าจ้างไม่ถึงอัตราเงินเดือนขั้นต่ำของ
ข้าราชการพลเรือน ระดับ 3 (6,210 บาท) แต่ไม่ถึงขั้นต่ำของอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือน
ระดับ 6 (11,460 บาท) จะขอพระราชทานเลื่อนขั้นตราได้ถึงชั้นจตุรภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)
เท่านั้น

แต่ถ้าลูกจ้างประจำได้รับค่าจ้างตั้งแต่อัตราเงินเดือนขั้นต่ำของ
ข้าราชการพลเรือนระดับ 6 (11,460 บาท) จะสามารถขอพระราชทานเลื่อนขั้นตราได้ถึงชั้น
จตุรภรณ์ช้างเผือก (จ.ช.)

วิธีการนับระยะเวลาการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ลูกจ้างประจำ ตาม
บัญชี 15 มีวิธีการนับระยะเวลาเมื่อมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 นาย ก. บรรจุเป็นลูกจ้างประจำ ในตำแหน่งพนักงาน
ขับรถยนต์ เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2530 นาย ก. จะต้องปฏิบัติงานติดต่อกันมาเป็นระยะเวลา
ไม่น้อยกว่า 8 ปีบริบูรณ์ นับตั้งแต่วันเริ่มจ้างจนถึงวันก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
ของปีที่ขอพระราชทานไม่น้อยกว่า 60 วัน และนาย ก. ได้รับค่าจ้างเดือนละ 6,730 บาท
นาย ก. จะครบระยะเวลา 8 ปีบริบูรณ์ ในปี 2538 และในปี 2538 เริ่มขอพระราชทานชั้น
เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม.) ให้แก่ นาย ก. ให้นับปี 2531 เป็นปีที่ 1 ปี 2532 เป็น
ปีที่ 2 ปี 2533 เป็นปีที่ 3 ปี 2534 เป็นปีที่ 4 ปี 2535 เป็นปีที่ 5 ปี 2536 เป็นปีที่ 6
ปี 2537 เป็นปีที่ 7 และปี 2538 เป็นปีที่ 8

ตัวอย่างที่ 2 นาย ข. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นเบญจมาภรณ์-มงกุฎไทย (บ.ม.) เมื่อปี 2538 และได้เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นเบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม.) มาแล้วเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ในปี 2543 จะต้องขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นเบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.) ให้แก่ นาย ข. ให้นับปี 2539 เป็นปีที่ 1 ปี 2540 เป็นปีที่ 2 ปี 2541 เป็นปีที่ 3 ปี 2542 เป็นปีที่ 4 และปี 2543 เป็นปีที่ 5

ตัวอย่างที่ 3 นางสาว ส. ตำแหน่งพนักงานพิมพ์ดีด ชั้น 3 ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นจัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.) เมื่อปี 2540 และได้รับค่าจ้างเดือนละ 11,790 บาท นางสาว ส. ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นจัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.) มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์ ในปี 2545 ขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นจัตุรถาภรณ์ช้างเผือก (จ.ช.) ให้แก่นางสาว ส.

3) การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำหรับคู่สมรส

การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่คู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติตามบัญชี 24 ดังนี้

1. การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้แก่ คู่สมรสปลดกระทรวง ปลัดทบวง หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า จะพิจารณาเสนอขอตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1.1 เริ่มขอพระราชทานชั้นตริตาภรณ์มงกุฎไทย (ต.ม.)

1.2 ขอพระราชทานชั้นตราได้ปีเว้นปีตามลำดับ จนถึงชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.)

1.3 การขอพระราชทานตั้งแต่ชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.) ขึ้นไป ต้องเว้น 2 ปี ตามลำดับ จนถึงชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)

วิธีการนับระยะเวลาการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่คู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตามบัญชี 24 มีวิธีการนับระยะเวลาเมื่อมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 คู่สมรสของปลัดกระทรวง ปลัดกระทรวง ดำรงตำแหน่งระดับ 11 ในปี 2547 และคู่สมรสของปลัดกระทรวง มีอาชีพรับราชการ และดำรงตำแหน่งระดับ 8 ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทวีติยาภรณ์ช้างเผือก (ท.ช.) เมื่อปี 2543 ในฐานะคู่สมรสของปลัดกระทรวง สามารถเสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เลื่อนชั้นตราได้ถึงชั้นสายสะพาย ชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) คือ ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทวีติยาภรณ์ช้างเผือก (ท.ช.) ต้องเว้น 2 ปี ตามลำดับ ถึงชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) ดังนั้นในปี 2547 ขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพาย ชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) ให้แก่คู่สมรสของปลัดกระทรวง ได้ในปี 2547

ตัวอย่างที่ 2 คู่สมรสของปลัดกระทรวง ปลัดกระทรวง ดำรงตำแหน่งระดับ 11 ในปี 2547 และคู่สมรสของปลัดกระทรวง มีอาชีพเป็นแม่บ้าน เริ่มขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์มงกุฎไทย (ต.ม.) ในปี 2547 และสามารถขอเลื่อนชั้นตราได้ปีเว้นปีตามลำดับ จนถึงชั้นสายสะพาย ชั้นประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.)

2. การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่คู่สมรสของปลัดกระทรวง รองปลัดทบวง หรือรองหัวหน้าส่วนราชการตามข้อ 1 จะพิจารณาเสนอขอตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

2.1 เริ่มขอพระราชทานชั้นจัตุราภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)

2.2 ขอพระราชทานเลื่อนชั้นตราได้ปีเว้นปีตามลำดับ จนถึงชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.)

วิธีการนับระยะเวลาการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่คู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตามบัญชี 24 มีวิธีการนับระยะเวลาเมื่อมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1 คู่สมรสของรองปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง ดำรงตำแหน่ง ในปี 2547 และคู่สมรสของรองปลัดกระทรวง มีอาชีพรับราชการ ดำรงตำแหน่งระดับ 6 ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.) เมื่อปี 2543 ในฐานะคู่สมรสของรองปลัดกระทรวง และในปี 2547 เสนอขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.) ให้แก่คู่สมรสรองปลัดกระทรวงได้เลย

ตัวอย่างที่ 2 คู่สมรสของรองปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง ดำรงตำแหน่ง ในปี 2547 และคู่สมรสของรองปลัดกระทรวง มีอาชีพเป็นแม่บ้าน เริ่มขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นจตุรตาภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.) ได้ในปีที่ดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวง และสามารถขอเลื่อนชั้นตราได้ปีเว้นปีตามลำดับ จนถึงชั้นทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.)

2.6 จัดทำหนังสือถึงปลัดกระทรวง เพื่อกำหนดวันประชุมคณะกรรมการพิจารณากลับกรองและรับรองผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ประจำปี (ภาคผนวก ค)

2.7 จัดทำหนังสือเชิญประชุมคณะกรรมการพิจารณากลับกรองและรับรองผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย และแจ้งเวียนกรมในสังกัดทราบกำหนดวันประชุมคณะกรรมการฯ ดังกล่าว

2.8 กรมในสังกัดกระทรวง จัดส่งเอกสารการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา ให้กระทรวงตามกำหนดระยะเวลา และแนวทางการปฏิบัติการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

2.9 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จะทำการตรวจสอบรายชื่อคุณสมบัติ เอกสาร และหลักฐานต่าง ๆ ตามรายการ และจำนวนที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนด โดยแยกเอกสารเป็นการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นสายสะพาย และชั้นต่ำกว่าสายสะพาย ให้แก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ คู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และผู้พ้นจากหน้าที่เพราะเกษียณอายุราชการ ให้เป็นไปตามที่ระเบียบฯ กำหนดดังนี้

1) ตรวจสอบบัญชีแสดงชั้นตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เพื่อให้ทราบวาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นตรา จำนวน เพศ เท่าใด โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงระดับกระทรวง ทบวง กรม ตั้งแต่หัวหน้างาน หรือเทียบเท่าขึ้นไป ลงชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ที่มุมขวาล่างของบัญชีชั้นตราทุกหน้า แยกเป็น ชั้นสายสะพาย และชั้นต่ำกว่าสายสะพาย

2) ตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ รวมทั้งข้าราชการเกษียณอายุราชการ โดยมีลักษณะดังนี้

(1) การพิมพ์เรียงตามลำดับตัวอักษร ก - ฮ แต่ละชั้นเครื่องราช (พิมพ์บุรุษ ก - ฮ แล้วต่อด้วยสตรี ก - ฮ)

(2) การพิมพ์ด้วยอักษรพิมพ์ใหญ่ใช้กระดาษขนาด A 4

(3) การพิมพ์รายชื่อตามชั้นตรา หน้าละไม่เกิน 50 ชื่อ โดยพิมพ์รายชื่อเป็น 2 แถว แถวละ 25 ชื่อ เรียงลำดับจาก 1-25 ลงมาในแถวด้านซ้าย แล้วเริ่มต้นเลขที่ 26 ที่แถวด้านขวา กรณีไม่ครบ 50 ชื่อ ให้พิมพ์เรียงในทำนองดังกล่าว โดยแบ่งชื่อพิมพ์ในแถวด้านซ้าย และแถวด้านขวาให้มีจำนวนเท่ากัน และหากชื่อสุดท้ายเป็นลำดับเลขคู่ ให้พิมพ์ชื่อสุดท้ายนั้นไว้เป็นแถวสุดท้ายระหว่างแถวทั้งสอง

(4) กรณีขึ้นชั้นตราใหม่ ให้ขึ้นหน้าใหม่ โดยพิมพ์เฉพาะชื่อชั้นตราที่ขึ้นใหม่

(5) ชีตเส้นใต้ ชื่อกระทรวง ทบวง กรม ชั้นตรา

(6) เขียนอักษรย่อชั้นตรา ลำดับ ภายในหน้า แยกจำนวนบุรุษ - สตรี พร้อมเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงระดับกระทรวง ทบวง กรม ตั้งแต่หัวหน้างานหรือเทียบเท่าขึ้นไป ลงชื่อรับรองความ ถูกต้องกำกับไว้ที่มุมขวาล่างทุกหน้า

3) ตรวจสอบบัญชีแสดงคุณสมบัติผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การจัดทำบัญชีแสดงคุณสมบัติของข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ รวมทั้งข้าราชการที่เกษียณอายุ แยกจากกัน

- (1) ให้เรียงลำดับชื่อให้ตรงตามบัญชีรายชื่อผู้ขอพระราชทาน ตั้งแต่ต้นจนสุดท้าย
- (2) สำหรับผู้มียศหรือนำหน้าชื่อให้ลงไว้หน้าชื่อตัว - ชื่อสกุล
- (3) ขณะขอพระราชทานเป็นข้าราชการระดับ ชั้นอะไร ได้รับการบรรจุหรือเลื่อนระดับชั้นนี้ ตั้งแต่วันเดือนปีใด และปัจจุบันได้รับเงินเดือนเท่าใด
- (4) ระบุชื่อตำแหน่งที่ดำรงอยู่ขณะขอพระราชทาน และอดีตเฉพาะปีที่ได้รับพระราชทาน สำหรับลูกจ้างประจำต้องใส่เลขที่ตำแหน่งด้วย
- (5) ลำดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานแล้ว และที่ขอครั้งนี้ให้ลงอักษร ชื่อย่อ และวันเดือนปีที่ได้รับพระราชทาน
- (6) ถ้าเป็นการขอพระราชทานครั้งแรกให้ระบุวันที่บรรจุเข้ารับราชการ รายการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ (ถ้ามี) ให้ระบุในช่องหมายเหตุ เช่น โอน เปลี่ยนชื่อ - สกุล ดำรงตำแหน่งตามบัญชีอื่นให้ระบุสังกัดเดิม ชื่อ - สกุลเดิม ชื่อตำแหน่งตามบัญชีอื่น กรณีขอปีเกษียณหรือปีก่อนเกษียณให้ระบุวันเดือนปีที่เกษียณอายุราชการ ฯลฯ
- (7) หัวหน้าส่วนราชการ ลงนามรับรองในฐานะผู้เสนอขอพระราชทาน ไว้ที่มุมขวาด้านล่างทุก ๆ หน้าสุดท้ายของแต่ละชั้นตรา

2.10 ประชุมคณะกรรมการพิจารณากลับกรองและรับรองผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ประจำปี เพื่อพิจารณากลับกรองและรับรองอีกชั้นหนึ่งว่าเป็นบุคคลที่สมควรเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามระเบียบฯ และเสนอให้ปลัดกระทรวงเป็นผู้เสนอรายชื่อผู้ที่สมควรขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (ภาคผนวก ค)

2.11 เมื่อประชุมคณะกรรมการพิจารณากลับกรองและรับรองผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย เสร็จแล้ว ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ จะจัดทำรายงานการประชุมคณะกรรมการฯ ตามมติที่ประชุมที่ให้ความเห็นชอบในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ในสังกัดกระทรวง

2.12 จัดทำหนังสือถึงปลัดกระทรวง เสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้แก่ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และเหรียญจักรพรรดิมาลา ในสังกัดกระทรวง เป็นผู้ลงนามในหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่อไป (ภาคผนวก ง)

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการจัดส่งเอกสาร

3.1 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จะต้องส่งหนังสือขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา และส่งเอกสารประกอบการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญจักรพรรดิมาลา ตามรายการและจำนวนที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีกำหนด ดังนี้

- (1) จัดทำเอกสารแยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่
 - 1) สำหรับการเสนอขอพระราชทานให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน
 - 2) สำหรับผู้ต้องพ้นจากหน้าที่เพราะเกษียณอายุราชการ
- (2) จัดเอกสารให้เรียงตามลำดับชั้นตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ คือ
 - 1) ชั้นสายสะพาย
 - 2) ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย
- (3) จำนวนเอกสารที่ต้องจัดทำ ประกอบด้วย
 - 1) แบบบัญชีแสดงจำนวนชั้นตรา
 - ชั้นสายสะพาย จำนวน 2 ชุด
 - ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย จำนวน 2 ชุด
 - 2) แบบบัญชีรายชื่อ
 - ชั้นสายสะพาย จำนวน 3 ชุด
 - ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย จำนวน 8 ชุด
 - 3) แบบบัญชีแสดงคุณสมบัติ
 - ชั้นสายสะพาย จำนวน 2 ชุด
 - ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย จำนวน 1 ชุด

3.2 วิธีการเรียงเอกสารประกอบการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
ส่งให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีวิธีการเรียงดังนี้ (ภาคผนวก จ)

1. การเรียงเอกสารประกอบการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
สำหรับข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และคู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ในสังกัดกระทรวงแรงงาน

(1) ให้กระทรวง จัดพิมพ์แบบบัญชีแสดงจำนวนชั้นตรา รวมทุกกรมใน
สังกัด แล้วให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงระดับกระทรวง ตั้งแต่หัวหน้างานหรือเทียบเท่าขึ้นไป
ลงชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ที่มุมขวาล่างของบัญชีชั้นตราทุกหน้า แยกเป็นชั้นสายสะพาย
และชั้นต่ำกว่าสายสะพาย โดยเรียงลำดับตามกรม ดังนี้

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการจัดหางาน
4. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
5. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
6. สำนักงานประกันสังคม

(2) การเรียงบัญชีรายชื่อผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้
เรียงแยกออกจากกัน ดังนี้

1. ชั้นสายสะพาย สำหรับข้าราชการ ข้าราชการเกษียณอายุ และ
คู่สมรส โดยเรียงบัญชีรายชื่อตามกรมในสังกัด ตามข้อ 1 (1) จนครบจำนวน 3 ชุด
2. ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย สำหรับข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และ
คู่สมรส โดยเรียงบัญชีรายชื่อตามกรมในสังกัด ตามข้อ 1 (1) จนครบจำนวน 8 ชุด

(3) การเรียงบัญชีแสดงคุณสมบัติผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
ให้เรียงแยกออกจากกัน ดังนี้

1. ชั้นสายสะพาย สำหรับข้าราชการ ข้าราชการเกษียณอายุ และ
คู่สมรส โดยเรียงบัญชีแสดงคุณสมบัติตามกรมในสังกัด ตามข้อ 1 (1) จนครบจำนวน 2 ชุด

2. ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย สำหรับข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และ คู่สมรส โดยเรียงบัญชีแสดงคุณสมบัติตามกรมในสังกัด ตามข้อ 1 (1) จนครบจำนวน 1 ชุด

2. การเรียงเอกสารประกอบการเสนอขอพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา ของกระทรวงแรงงาน

(1) ให้กระทรวง จัดพิมพ์แบบบัญชีแสดงจำนวนชั้นตรา รวมทุกกรมใน สังกัด แล้วให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงระดับกระทรวง ตั้งแต่หัวหน้างานหรือเทียบเท่าขึ้นไป ลงชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ที่มุมขวาล่างของบัญชีชั้นตราทุกหน้า โดยเรียงลำดับตามกรม ดังนี้

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการจัดหางาน
4. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
5. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
6. สำนักงานประกันสังคม

(2) การเรียงบัญชีรายชื่อข้าราชการผู้ขอพระราชทานเหรียญ จักรพรรดิมาลา ให้เรียงบัญชีรายชื่อตามกรมในสังกัด ตามข้อ 2 (1) จนครบจำนวน 8 ชุด

(3) การเรียงประวัติสำหรับเสนอขอพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา ให้เรียงประวัติตามกรมในสังกัด ตามข้อ 2 (1) จนครบจำนวน 1 ชุด

3. การเรียงเอกสารประกอบการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นกรณีพิเศษ

(1) ให้กระทรวง จัดพิมพ์แบบบัญชีแสดงจำนวนชั้นตรา รวมทุกกรมใน สังกัด แล้วให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงระดับกระทรวง ตั้งแต่หัวหน้างานหรือเทียบเท่าขึ้นไป ลงชื่อรับรองความถูกต้องกำกับไว้ที่มุมขวาล่างของบัญชีชั้นตราทุกหน้า โดยเรียงลำดับตามกรม ดังนี้

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการจัดหางาน
4. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
5. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
6. สำนักงานประกันสังคม

(2) การเรียงบัญชีรายชื่อผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นกรณีพิเศษ ให้เรียงบัญชีรายชื่อตามกรมในสังกัด ตามข้อ 3 (1) จนครบจำนวน 3 ชุด

(3) การเรียงแบบรายงานความดีความชอบประกอบการพิจารณาขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นกรณีพิเศษ ให้เรียงแบบรายงานความดีความชอบฯ ตามกรมในสังกัด ตามข้อ 3 (1) จนครบจำนวน 3 ชุด

บทที่ 4

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุป

การจัดทำคู่มือปฏิบัติงานการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย สำหรับข้าราชการ ลูกจ้างประจำ คู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และเหรียญจักรพรรดิมาลา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ ขั้นตอนการปฏิบัติ การจัดเอกสาร กฎเกณฑ์ และเงื่อนไขในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ที่พอสังเกตได้ และทราบแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกเริ่มสถาปนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เดิมเรียกชื่อว่า "เครื่องราชอิสริยยศความชอบอย่างสูงสุด ช้างเผือกสยาม" และเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย เริ่มสถาปนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เดิมเรียกชื่อว่า "เครื่องราชอิสริยยศความชอบอย่างสูงสุดมงกุฎสยาม"

2. เครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นเครื่องหมายแห่งเกียรติยศ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่ผู้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการหรือสาธารณชน เพื่อเป็นบำเหน็จความชอบ และเครื่องหมายเชิดชูเกียรติยศอย่างสูงแก่ผู้ได้รับพระราชทานซึ่งระเบียบได้กำหนดไว้ว่าในการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่บุคคลใด ต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าบุคคลนั้นได้กระทำความดีความชอบเป็นประโยชน์แก่ราชการ หรือสาธารณชน จนถึงขนาดควรได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ไม่ใช่พิจารณาแต่เพียงตำแหน่ง ระดับ ชั้น ชั้นยศ หรือครบกำหนดระยะเวลาที่จะเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เท่านั้น

3. เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก จะมีสายสะพาย หรือแพรแถบสีแดงห้อยหรือผูกติดกับดวงตราช้างเผือก ส่วนเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย จะมีสายสะพาย หรือแพรแถบสีน้ำเงิน ห้อยหรือผูกติดกับดวงตรามงกุฎไทย

4. การพิจารณาเพื่อเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ต้องมีความละเอียดรอบคอบ มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบ หลักเกณฑ์อย่างแม่นยำ

5. การจัดกลุ่มขอพระราชทาน แยกได้ดังนี้

- 1) ข้าราชการ ชั้นสายสะพาย กรณีปกติ และกรณีเกษียณอายุราชการ
- 2) ข้าราชการ ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย
- 3) ลูกจ้างประจำ ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย
- 4) คู่สมรสของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ชั้นสายสะพาย และชั้นต่ำกว่าสายสะพาย
- 5) การขอเหรียญจักรพรรดิมาลา สำหรับข้าราชการ

6. กำหนดระยะเวลาการส่งเอกสารเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นสายสะพาย ชั้นต่ำกว่าสายสะพาย และเหรียญจักรพรรดิมาลา ประจำปี ภายในวันที่ 6 กันยายน ของทุกปี สำหรับชั้นสายสะพาย ผู้ที่ได้เลื่อนระดับชั้นยศ สามารถส่งเอกสารเพิ่มเติมได้ภายในวันที่ 6 ตุลาคม ของทุกปี

7. ภายหลังจากที่ได้ส่งเอกสารเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประจำปีให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแล้ว หากมีผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ถึงแก่กรรม หรือลาออกจากราชการก่อนวันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 5 ธันวาคม ของปีนั้น ๆ ให้แจ้งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงเอกสาร โดยด่วน

8. ภายหลังจากที่ได้ส่งเอกสารเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประจำปีให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแล้ว หากผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ผู้ใด ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง และถูกตั้งกรรมการสอบสวนแล้ว หรือถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญา และอยู่ระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรืออยู่ระหว่างดำเนินคดีอาญาในศาล ให้หน่วยงานที่เสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มีหนังสือแจ้งพฤติการณ์ดังกล่าว ไปให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีทราบในโอกาสแรกที่กระทำได้

ปัญหาและอุปสรรค

1. ในการพิจารณาเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในระเบียบ กฎเกณฑ์ ขั้นตอนการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ โดยเฉพาะการพิจารณาคุณสมบัติ การนับระยะเวลา และการดำรงตำแหน่งไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ ทำให้เกิดความผิดพลาดได้

2. หน่วยงานในสังกัดที่ดำเนินการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จัดส่งเอกสารการเสนอขอพระราชทานให้กระทรวงล่าช้ากว่าที่กำหนดไว้ ทำให้การจัดประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อพิจารณากลับกรอง ล่าช้า และมีระยะเวลาจำกัด

3. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ขาดการประสานงาน ทำให้การตรวจสอบการเลื่อนระดับตำแหน่งของผู้มีคุณสมบัติครบตามหลักเกณฑ์ ได้รับการขอเลื่อนชั้นตราล่าช้า และเสียสิทธิประโยชน์ในการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

4. การเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เข้าชั้นตราให้กับบุคคลคนเดียวกัน เนื่องจากมีการโอน หรือรับโอนในช่วงที่มีการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

5. การจัดส่งเอกสารไม่เป็นไปตามแบบที่กำหนด เช่น

1) จัดส่งแบบบัญชีแสดงจำนวนชั้นตรา บัญชีรายชื่อ บัญชีแสดงคุณสมบัติ และรายงานการประชุม ไม่ครบตามที่กำหนด

2) ไม่พิมพ์ตามลำดับแถวด้านซ้ายจนครบ 25 ชื่อก่อน แล้วจึงพิมพ์ด้านขวา ถ้าไม่ครบ 50 ชื่อ ก็ไม่แบ่งด้านซ้าย ขวาให้เท่ากัน ชื่อสุดท้ายเป็นเลขคู่ ไม่พิมพ์ไว้ตรงกลาง และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องไม่ลงชื่อกำกับรับรองถูกต้อง

3) พิมพ์บัญชีรายชื่อผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไม่ชัดเจน

4) พิมพ์คำนำหน้าชื่อ ชื่อตัว หรือชื่อสกุลไม่ถูกต้อง เป็นเหตุให้ต้องแก้ไข คำนำหน้าชื่อ ชื่อตัว หรือชื่อสกุล หลังจากเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไปแล้ว

ข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาระเบียบ กฎเกณฑ์ รูปแบบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้การดำเนินการเสนอขอพระราชทานทุกขั้นตอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการพิจารณาคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ของระเบียบให้กับผู้มีสิทธิเสนอขอพระราชทาน และหากมีข้อสงสัยสามารถสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักอภลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้

2. ควรเริ่มดำเนินการเพื่อเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตั้งแต่ที่พอจะทราบข้อมูล และเร่งรัดดำเนินการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดประชุมเพื่อพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในกำหนด ก่อนวันที่ 6 กันยายนของทุกปี

3. ควรตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่จะเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้ถูกต้องตามระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่กำหนด

4. เมื่อมีผู้ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์โอนมาสังกัดหน่วยงานส่วนราชการทั้งเก่าและใหม่ ควรประสานงานในการเสนอขอพระราชทาน เพื่อไม่ให้เกิดการขอพระราชทานซ้ำซ้อน

5. การจัดทำบัญชีเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่าง ๆ เอกสารที่ใช้ประกอบการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ควรจัดทำให้ถูกต้อง สะอาด สวยงาม และใช้ตัวอักษรที่ชัดเจน เนื่องจากเป็นเอกสารที่ใช้กราบบังคมทูลขอพระราชทาน

6. ควรจัดทำทะเบียนประวัติผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้ครบถ้วน ถูกต้อง เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ และตรวจสอบจากข้อมูลที่จัดทำไว้เพื่อประกอบการเสนอขอพระราชทานในแต่ละปี ซึ่งจะป้องกันปัญหาการเสนอขอพระราชทานตกหล่น ไม่ครบถ้วน

7. หากมีข้าราชการในสังกัดโอนไปยังหน่วยงานอื่น ควรแจ้งให้หน่วยงานที่รับโอนทราบว่าได้เสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตราใด และเมื่อใดให้กับข้าราชการผู้นั้นแล้ว

8. หากรับโอนข้าราชการจากหน่วยงานใด ให้สอบถามข้าราชการผู้นั้น หรือหน่วยงานเดิมของข้าราชการผู้นั้น ว่าได้เสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นตราใดไปบ้างแล้ว และเมื่อใด พร้อมบันทึกลงในทะเบียนประวัติเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เพื่อป้องกันการขอซ้ำหรือลืมขอ

9. ควรดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไว้ล่วงหน้า ไม่ควรรอให้ใกล้กำหนดเวลาเพราะจะทำให้เร่งรีบและขาดความรอบคอบได้

10. หน่วยงานควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ไปฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในกฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

บรรณานุกรม

กองประกาศิต สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. การพัฒนาประสิทธิภาพในการใช้กฎหมาย
ระเบียบหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการ
ฝึกอบรม, 2537.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. กระบวนการที่เกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทยและเหรียญราชการ.
กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ, 2539.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญราชการ : เอกสาร
ประกอบการสัมมนา , 2543.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. เครื่องราชอิสริยาภรณ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อมรินทร์
พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2546.